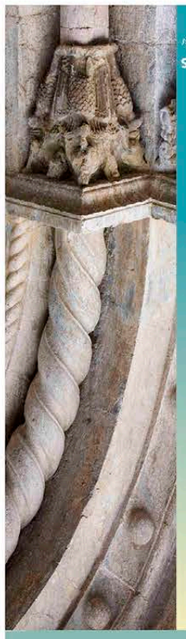

El Ripollès
Terra de Comtes i Abats

EL ROMÀNIC AL RIPOLLÈS

www.elripolles.com

OFICINES DE TURISME

VALL DE CAMPRODON
Ctra. C-38 km 9,6 · Camprodon
Tf. 972 74 09 36
turisme@valldecamprodon.org
www.valldecamprodon.org

CAMPRODON
Cr St. Ros, 22 · Camprodon
Tf. 972 74 00 10
turisme@camprodon.cat
www.camprodon.cat
www.turismecamprodon.cat
www.alberca.cat

SETCASES
Pl. Major, 1 · Setcases
Tf. 972 13 00 89
info@setcases.cat
www.setcases.cat

VALLTER 2000
Pla de Manrera s/n · Setcases
Tf. 972 13 80 57
vallter@vallter.es
www.vallter2000.com

VALL DE RIBES
Ctra. de Bruguera, 2 · Ribes de Freser
Tf. 972 72 77 28
turisme@vallderibes.cat
www.vallderibes.cat

VALL DE NÚRIA
Estació de montanya Vall de Núria- Queralbs
Tf. 972 73 20 20
valldenuria@valldenuria.cat
www.valldenuria.cat

RIPOLL
Pl. Abat Oliba s/n · Ripoll
Tf. 972 70 23 61
turisme.ripoll@ripoll.com
www.ripoll.org

SANT JOAN DE LES ABADESSES
Palau de l'Abadia, 9 · Sant Joan de les Abadesses
Tf. 972 72 06 89
turisme@santjoandelesabadesses.com
www.santjoandelesabadesses.cat

Ripollès Desenvolupament · Pirineus Sostenible · Cultura i Identitat Costa Brava Pirineu de Girona

EL RIPOLLÈS

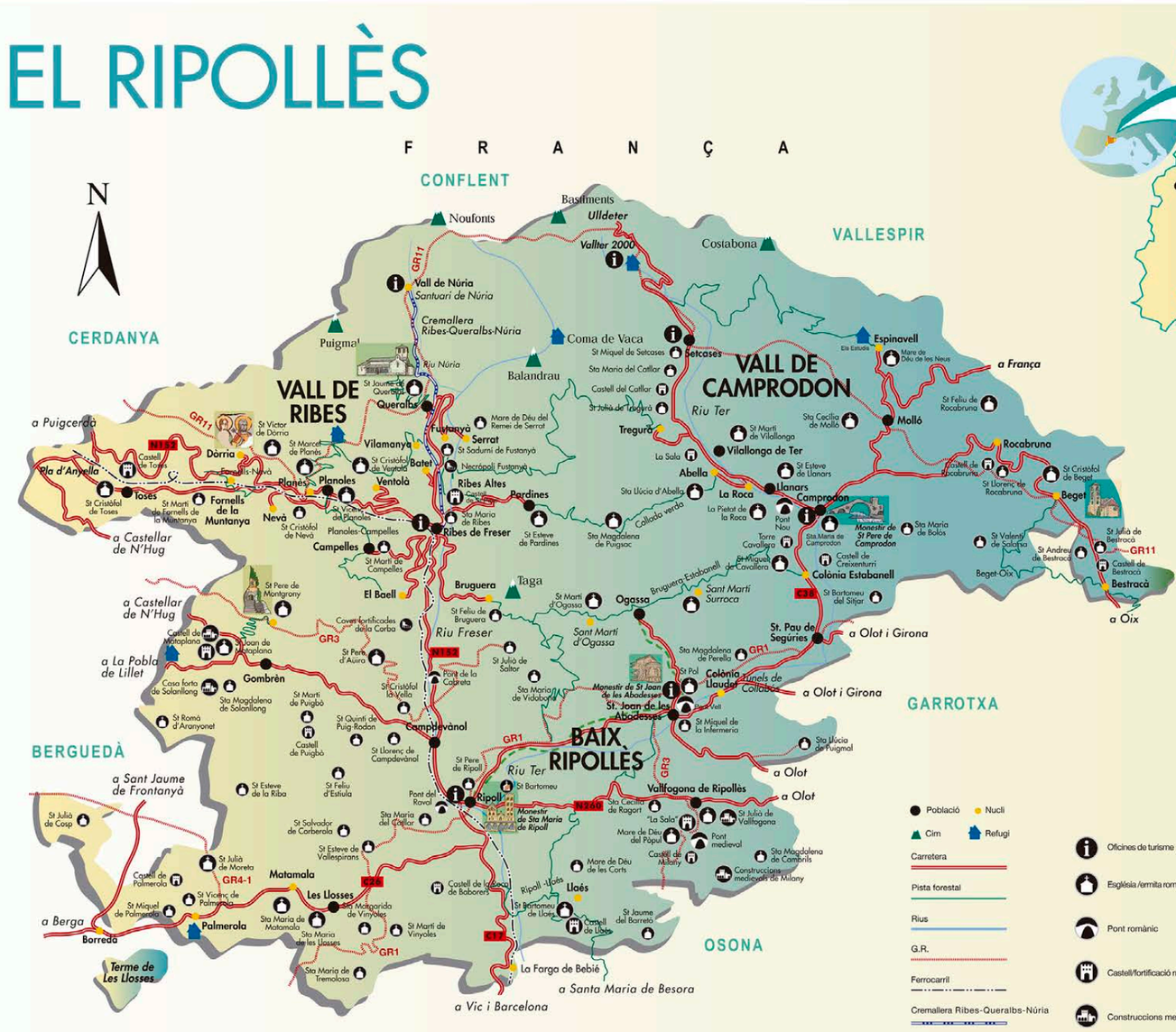

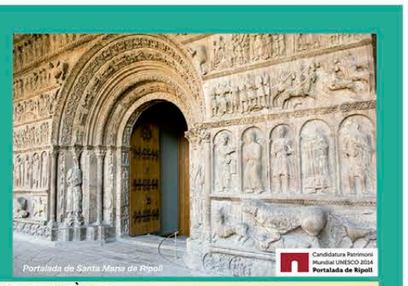

Portalada de Santa Maria de Ripoll

DESCOBREIX EL ROMÀNIC AL RIPOLLÈS!

La comarca del Ripollès presenta una mostra important d'art romànic que ens permet gaudir d'un inestimable patrimoni artístic repartit en diferents indrets de les seves contrades. Podem contemplar una de les concentracions més grans d'art romànic d'Europa: 98 monuments repartits en els 19 municipis de la comarca.
Us proposem tres recorreguts que us permetran conèixer i gaudir del patrimoni romànic, monumental i cultural més representatiu del Ripollès.

El context històric

Entre l'any 826 i 827 es produí una revolta contra el poder carolingi que descorganitzà gran part de les terres que formen l'actual comarca del Ripollès. A finals del segle IX, Guifré el Pelós, comte de Barcelona, Girona, Osona, Cerdanya i Urgell es dedicà a estructurar i repoblar tot el territori que posteriorment fou anomenat la Catalunya Vella.

L'organització de les terres s'efectuà a partir del restabliment de la seu episcopal de Vic, la fundació dels monestirs de Santa Maria de Ripoll i de Sant Joan de les Abadesses, i la construcció de castells. Amb el pas del temps es consagraren diverses esglésies que donaren lloc als diferents pobles de la comarca.

Després de la mort de Guifré el Pelós, els diversos comtats que reunia sota el seu poder es repartiren entre els seus fills. Les terres del Ripollès quedarien, anys després, dividides en tres comtats i bisbats diferents: la vall de Camprodon pertanyia al comtat de Besalú i al bisbat de Girona, les valls de Ribes i Toses formaven part del comtat de Cerdanya i del bisbat d'Urgell, i el baix Ripollès s'integrava dins el comtat d'Osona i del bisbat de Vic.Malgrat la divisió política i administrativa, els comtes i els monestirs es repartien la propietat dels territoris, que eren controlats per la resta de la població en unes condicions de treball dures.

Entre els segles IX i X es consagren diverses esglésies a tot el territori ripollès, que posteriorment han donat lloc, en molts casos, a les viles i veïnats actuals. A partir de l'any 1000, augmenta la qualitat de vida de la societat després d'uns anys difícils, i sorgeix un esperit renovador que es plasma en la construcció de noves esglésies i monestirs i la reforma d'aquells que ja existien. Aquest conjunt d'edificis religiosos presenteven unes característiques artístiques comunes que han estat identificades com art romànic.

El romànic del Ripollès

L'art romànic engloba aquelles manifestacions artístiques que es van desenvolupar a Europa Occidental durant els segles XI, XII i principis del XIII. L'extens territori i la dilatada cronologia que abastà provocà diferències entre l'art romànic d'unes zones geogràfiques i el d'unes altres, així com una evolució en el temps.

Els màxims exponents del romànic del Ripollès són tres grans monestirs: Santa Maria de Ripoll, Sant Joan de les Abadesses i Sant Pere de Camprodon.

A més dels tres monestirs, al Ripollès podem gaudir d'un considerat nombre d'esglésies romàniques, la majoria de les quals daten de finals del segle XI i primera meitat del segle XII. Presenten una clara influència de la zona llombarda en el tipus de planta utilitzada i en la decoració dels murs, i del territori francès en el treball escultòric dels ***capitells*** i en la pintura. Els edificis es caracteritzen per tenir una sola ***nau***, coberta amb ***volta de canó***, i culminada amb un absis semicircular, cobert amb una ***volta de quadrant d'esfera***. Poden tenir un campanar de torre quadrada o de ***cadireta***, que pot ser posterior a la data de construcció de l'edifici, també és freqüent que s'afegeixin capelles laterals i sagristies a les estructures originals.

L'arquitectura civil sovint ha estat més maltractada i efimera. Al Ripollès podem observar les restes d'alguns castells com el castell de Mataplana (Gombrèn), el castell medieval anomenat "La Sala" i el castell de Milany (Vallfogona de Ripollès), el castell de Creixenturri (Camprodon), el castell de Bestracà (Camprodon), la torre Cavallera (Camprodon), el castell de Segura i el castell de Ribes (Ribes de Freser), el castell de Llaés (Ripoll), el castell de Rocabruna (Camprodon), i la Fortalesa de la Sala (Vallfogona de Ter). Conservem també ponts i camins d'origen medieval: el pont Nou de Camprodon, el pont de la Cabreta a Campdevànol, el pont del Raval a Ripoll, el pont Medieval a Vallfogona de Ripollès, el camí Vell de Núria i el camí de Vallfogona.

TERRA DE COMTES I ABATS

TERRA DE COMTES I ABATS us proposa un viatge per indrets on la història ha deixat una petjada profunda

El **Conjunt monàstic de Santa Maria de Ripoll**, fundat per Guifré el Pelós, l'any 879, la portada del segle XII, coneguda com la Bíblia en pedra i el Centre d'Interpretació del Monestir que permet entendre'n la transcendència.

El **Monestir de Sant Joan de les Abadesses** un dels monuments més importants del romànic català. I al costat, el magnífic Palau de l'Abadia, del segle XIV.

El **santuari de Montgrony** es troba en un indret excepcional. Al costat, el Centre d'Interpretació ens presenta Orger Càtaló, un dels personatges llegendaris més rellevants dels orígens de Catalunya.

Escenaris del comte Arnau. Museu de Gombrèn, castell de Mataplana, Camí Ral de Campdevànol a Gombrèn. Centre d'Interpretació de Sant Joan de les Abadesses: la història i les llegendes d'aquest personatge esdevingut mite.

MÉS INFORMACIÓ:

www.terradecomtes.cat
Tel. 972 70 45 56
reserves@terradecomtes.cat

TERRA DE COMTES I ABATS EL RIPOLLÈS

ELS GRANS MONESTIRS

• CONJUNT MONÀSTIC DE SANTA MARIA DE RIPOLL

El monestir de Santa Maria de Ripoll fou fundat a finals del segle IX pel comte Guifré el Pelós i la seva esposa Guinedilda amb l'objectiu de repoblar la vall de Ripoll. Pocs anys després, s'havia convertit en un dels centres culturals més importants de l'Europa medieval. La seva biblioteca custodiava còdexs mossàrabs, visigots i medievals de temàtica litúrgica, jurídica, musical, astronòmica, geomètrica... L'any 1835 el centre monàstic patí un incendi, però es pogueren salvar 230 volums que es troben a l'Arxiu de la Corona d'Aragó i aquells que ja havien sortit del monestir per ingressar a les biblioteques Nacional de París, Vaticana, Capitular de Vic i la de Catalunya.

Durant el segle X l'església fou reformada i consagrada en dues ocasions, l'any 935 i l'any 977. L'abat Oliba consagrà el 1032 la nova església del monestir, d'estil ***romànic llombard***, amb una ***planta basilical*** de cinc ***naus*** coronada per set ***absis***. Cal destacar-ne la decoració dels murs, amb ***arcuacions cegues*** i ***bandes llombardes***. L'edifici ha patit diverses desgràcies al llarg del temps, i a finals del segle XIX va ser reconstruït per Elies Rogent.

La portalada, del segle XII i concebuda a manera de gran arc triomfal, és la peça romànica més important. Al centre, a la part superior, hi podem observar la majestat, flanquejada pels símbols dels evangelis (home, Mateu; àguila, Joan; lleó, Marc; toro, Lluc). A banda i banda, els ancians de l'Apocalipsi, i a sota, els apòstols i diversos sants. En els frisos inferiors, a la part esquerra, escenes de les vides dels reis bíblics David i Salomó i a la dreta, Moisès conduint el poble israelita que és ajudat per Déu. A les ***arquivoltes*** hi trobem representada fragments de la vida de Sant Pere i Sant Pau, de Jonàs i Daniel, de Caïm i Abel. Malauradament ha perdut tota la policromia i les inscripcions que presentava originalment.

L'any 2013 es va iniciar el camí per declarar-la Patrimoni Mundial de la UNESCO, coincidint amb l'any en que Ripoll fou la capital de la cultura catalana, ja que reuneix els requisits d'autenticitat, universalitat i excepcionalitat, per tal de poder ser declarada Patrimoni Mundial.

El claustre fou iniciat a finals del s.XII i s'acabà a principis del s.XVI. Malgrat que el conjunt presenta una unitat, la galeria nord és l'única que és plenament romànica. Cal destacar-ne els ***capitells***, que presenten figures humanes i fantàstiques, animals i motius vegetals.

La necròpolis del monestir de Santa Maria, situada a sota dels actuals absis, és el cementiri més antic de Ripoll. També fins a tres nivells de tombes entre els segles VII i X i demostra l'existència de la vila abans de la consagració del centre monàstic.

El monestir fou panteó dels comtes fins l'any 1162. Hi ha enterrats el comte Guifré el Pelós, Ramon Berenguer III i Ramon Berenguer IV, entre d'altres.

La clau per comprendre la transcendència històrica del monestir de Ripoll la trobem al Centre d'Interpretació del Monestir, situat a la capella de la Congregació, construïda al segle XVII a l'església de St. Pere de Ripoll, contigua al monestir.

• EL MONESTIR DE SANT JOAN DE LES ABADESSES

Fundat també per Guifré el Pelós a finals del s.IX per tal de repoblar la vall, el deixà sota la responsabilitat de la seva filla, l'abadessa Emma, i una comunitat de monges. L'any 1017, l'abadessa Ingilberga i les monges foren expulsades per tenir una suposada conducta moral inadequada i foren titllades de "meretrius de Venus". Però darrera d'aquesta denúncia hi havia motius polítics: Bernat Tallaferro, comte de Besalú, volia apropiar-se del monestir i les seves terres per crear el bisbat de Besalú, i per tant, juntament amb l'abat Oliba, tots dos germanastres d'Ingilberga, es presentaren a Roma per acusar les religioses. Amb aquest fet històric s'hi relacionarà, segles més tard, la llegenda del comte Arnau.

Al s.XII s'instal·là al monestir una comunitat augustiniana. L'any 1150 es consagrà l'església, l'actual edifici, amb ***planta de creu llatina***, d'una sola ***nau***, curta i alta; la capçalera, formada per cinc ***absis***, destaca per la seva decoració amb ***capitells***, motllures i ***arcuacions cegues***. En canvi, la ***nau*** i el ***transsepte*** es caracteritzen per la seva sobrietat. Aquest tipus de planta arquitectònica es poc freqüent a Catalunya i cal relacionar-lo amb el romànic francès i les grans esglésies de peregrinació. Originàlment l'església disposava d'una ***girola*** i d'una cúpula, però l'any 1428 foren destruïdes per un terratrèmol; llavors s'alçaren els quatre pilars que veiem avui i s'allargà la volta del sostre.

A l'***absis*** central, hi podem observar un davallament de la creu, de l'any 1251, format per set figures que deixen entreveure els primers traços gòtics en el tractament dels rostres, malgrat que els cossos són plenament romànics. Rep el nom de Santíssim Misteri, perquè durant set segles conservà a l'interior del front de Crist una sagrada forma en perfecte estat.

El Santíssim Misteri

Cal destacar el claustre gòtic de planta en forma de trapezi i els retaules gòtics de Santa Maria la Blanca i Sant Agustí. El museu del monestir conserva un conjunt de peces romàniques com unes creus de cristall de roca, diversos teixits, arquetes, etc.

El monestir es trobava dins el clos monàstic. Avui dia en coneixem els límits i podem contemplar alguns dels edificis que l'integraven, com el Palau de l'Abadia i la capella de Sant Miquel de la Infermeria, just al costat. Les places que s'estenen davant del monestir i l'espai existent entre el carrer Abat Isalguer i el carrer de sant Miquel també en formaven part.

• EL MONESTIR DE SANT PERE DE CAMPRODON

Fundat per Guifré II, comte de Besalú, a mitjans del segle X. Avui dia només en podem contemplar l'església. El claustre ja era destruït l'any 1460 i al segle XVII el monestir estava en tan mal estat que els vuit monges i l'abat havien de residir en cases particulars. Durant el segle XX es derruïren les dependències monacals i es restaurà l'església.

L'església és del segle XII, de ***planta de creu llatina***. Té una sola ***nau***, coberta amb ***volta de canó*** lleugerament ***apuntada***, reforçada per ***arcs torals***. Cal destacar-ne els cinc ***absis*** rectangulars, quatre dels quals es troben en el ***transsepte*** i no es diferencien des de l'exterior. El campanar, de dos pisos i alçat sobre el ***cimbori***, dóna dinamisme al conjunt arquitectònic; el cimbori es tradueix a l'interior en una cúpula decorada amb una cornisa. La gran senzillesa en la construcció de l'edifici i la poca decoració que hi podem trobar, l'apropen a l'ordre del Císter, en que la sobrietat és elegància. La zona més treballada és la portada de la façana principal, amb unes formes semblants a les de Santa Cecília de Molló.

VALL DE RIBES

• PARDINES

Església de Santa Magdalena de Puigsac o de Pardines

Temple construït al segle XII. Té una sola ***nau*** coberta amb ***volta de canó*** lleugerament ***apuntada***. L'***absis*** semicircular presenta una finestra remarcada per un fris. La porta d'entrada té doble ***arquivolta***, flanquejada per una finestra a cada banda. Al segle XVIII s'hi afegí a la façana oest un ull de bou i una porta. El ***campanar de cadireta*** també és posterior. La bona disposició dels ***carreus*** ha permès una bona conservació de l'edifici. El porxo fou afegit al segle XX, imitant els porxos de l'època romànica.

Sant Esteve de Pardines

Queden poques restes de l'edifici original romànic. Tan sols podem observar un ***absis***, més estret que la ***nau***, que al segle XIII fou convertit en la base d'una torre de defensa. L'interior de l'església fou reformat al segle XVIII i en una de les capelles laterals del mur est s'amaga l'absis romànic central.

És curiós el fet que l'església estigui orientada seguint l'eix nord-sud, ja que l'habitual és de llevant a ponent.

• PLANÈS

Sant Marcel de Planès

També anomenada Planès de Rigat. Fou construïda a finals del segle XI o principis del segle següent. És un edifici format per una sola ***nau*** rectangular llarga i coronada amb un ***absis*** allargat i semicircular a l'exterior i en forma de ferradura a l'interior: és cobert per una superfície estèrica. La coberta, força baixa, és feta de llosa de pissarra i els murs amb ***carreus*** de mides diferents però col·locats ordenadament. El campanar és ***de cadireta***. L'església és un exemple de l'arquitectura romànica rural de l'època.

• PLANOLES

Sant Vicenç de Planoles

L'edifici fou construït al segle XI o XII, malgrat que existia una parròquia anterior; al segle XVIII va ser modificada. L'església romànica tenia una sola ***nau*** coberta amb ***volta de canó*** reforçada amb cinc ***arcs torals***. L'***absis*** és semicircular i presenta una decoració amb ***arcuacions cegues***, que curiosament està formada per arcs rebaixats. Al costat sud hi havia un porxo que al segle XVIII fou transformat en una segona ***nau*** de l'església. També en la reforma s'hi afegí el campanar i una capella.

• QUERALBS

Església de Sant Jaume de Queralbs

L'església fou consagrada al segle X i dos segles més tard fou reedificada concordant amb l'augment de població produït a la zona. L'edifici, d'una sola ***nau***, és cobert amb una ***volta apuntada***, ja que l'anterior queda malmesa amb el terratrèmol de 1428. Posteriorment s'hi afegí el campanar, la sagristia i s'allargà la ***nau***; també s'amplià amb dues capelles laterals que formen un petit creuer. De la mateixa manera que Santa Cecília de Molló, presenta l'***absis*** més estret que la ***nau***.

L'element més interessant de l'església és el porxo, format per sis arcs sostinguts per columnes de marbre blau. Es un dels porxos més ben conservats que ens ha arribat. En els ***capitells*** hi podem observar figures humanes, animals i fantàstiques. Mostren una clara influència del taller escultòric del Rosselló.

VALL DE CAMPRODON

• BEGET

Església de Sant Cristòfol de Beget

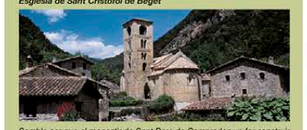

Sembla ser que el monestir de Sant Pere de Camprodon va fer construir aquesta església al segle XII. Presenta un edifici d'una sola ***nau***, amb un ***absis***, dues capelles laterals i un campanar de quatre pisos; de proporcions baixes comparades amb el volum de l'església. Cal destacar la decoració exterior amb ***arcuacions cegues*** i els ***frisos de dent de serra*** al campanar i a l'***absis***. La porta d'accés també es troba decorada amb columnes, ***arquivoltes*** i ***capitells*** amb elements vegetals, animals i ***volutes***.

Col·locada sobre unes pintures de Joaquim Vayreda, podem observar la majestat de Beget, una imatge de Crist del segle XII. La figura mostra una torta vertical·lat i rígidesa, tan sols trencada per la inclinació del cap. Es interessant el tractament del rostre, amb els ulls ametllats, els cabells llargs i la barba punxeguda. Gran part de la policromia és original.

La Majestat de Beget

Les pintures murals daten del segle XII. La zona del presbiteri és presidida per la ***Maiestas Domini***, envoltada dels símbols dels evangelistes. A cada costat s'hi representaren els arcàngels Miquel i Gabriel i en els murs, els apòstols. A l'arc triomfal es conserven dos símbols del zodíac (bessons i sagitari). La Maiestas Mariae, la representació de la mare de Déu en actitud triomfant, acompanyada dels profetes David, Ezequiel i els àngels, es troba a la volta de la ***nau***. A la paret sud del presbiteri s'ha conservat un rostre que data de l'època preromànica (segle X).

• ALTRES MONUMENTS ROMÀNICS DE LA VALL DE RIBES:

- Sant Martí de Campelles (Campelles)
- Coves fortificades de la Corba (Campelles)
- Sant Sadurní de Fustanyà (Queralbs)
- Necròpolis de Fustanyà (Queralbs)
- Mare de Déu del Remei de Serrat (Queralbs)
- Camí Vell de Núria (Queralbs)
- Sant Feliu de Bruguera (Ribes de Freser)
- Sant Martí de Fornells de la Muntanya (Toses)
- Castell de Toses (Toses)
- Sant Cristòfol de Nevà (Toses)

• VALL DE NÚRIA

Mare de Déu de Núria

Patrona dels pastors i invocada per a la concepció de fills i filles, presideix el santuari de Núria, situat en un bell paratge a dos mil metres d'altcada. La mare de Déu, asseguda en un tron, sostè l'infant sobre la falda. Les dues figures són molt rígides i frontals però la forma que té la mare d'agafar el nen ens deixa entreveure una humanització. La policromia, molt vistosa, presenta tons vermells, blaus i grocs. La datació és complicada però pot situar-se entre els segles XII i XIII.

• RIBES DE FRESER

Església de Santa Maria de Ribes

L'església fou derruïda el 1936 i construïda de nou el 1945. De l'època romànica tan sols es conserven tres ***absis*** amb l'ornamentació típica del ***romànic llombard***. A l'interior podem contemplar la reproducció d'un baldaquí (l'original es troba al Museu Episcopal de Vic) amb la representació del ***pantocrátor*** envoltat d'àngels.

A l'inici de la carretera de Pardines, trobarem les restes del Castell de Ribes, del qual es conserva una torre de tres pisos amb algunes finestres i espitlleres.

• VENTOLÀ

Sant Cristòfol de Ventolà

Església d'una sola ***nau***, llarga, coronada amb un ***absis*** semicircular. La coberta és de ***volta de canó***, reforçada per tres ***arcs torals***. El campanar de torre, molt esvelt però de dimensions reduïdes, és lleugerament posterior; presenta una finestra amb arc apuntat a cada costat. Cal destacar el fet que la ***nau*** s'eixampla progressivament, i així, la façana oest és més ampla que la de l'est. El porxo, com a Santa Magdalena de Pardines, és un afegit del segle XX. En general, l'edifici respon als models de l'arquitectura rural dels segles XI i XII.

• TOSES

Sant Cristòfol de Toses

Església situada en un indret des d'on podrem admirar la vall de Toses. Fou construïda en dues fases: la ***nau*** i el campanar al segle XI, i l'***absis***, un segle més tard. L'església està formada per una sola ***nau*** coronada per un ***absis*** i coberta amb ***volta de canó apuntada***. Destaca el campanar, de planta quadrada i dos pisos, i una senzilla decoració d'estil ***romànic llombard***.

A l'interior es conserven importants fragments de pintura mural del segle XII; les pintures de l'***absis*** són una fidel reproducció de les originals, conservades al Museu Nacional d'Art de Catalunya, en les quals hi podem observar un ***pantocrátor*** i escenes de la vida de Calm i Abel. A la volta de la nau podem observar restes originals de pintures romàniques.

Fixem-nos també en la ferramenta de la porta, que ens permet observar com era la forja medieval al Ripollès.

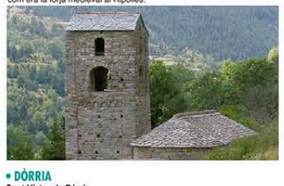

• DÒRRIA

Sant Víctor de Dòrria

Durant molt de temps s'ha cregut que Sant Víctor de Dòrria era un edifici dels segles XI i XII, que hauria estat molt modificat al llarg del temps. Però arrel de la descoberta de les pintures murals romàniques, s'ha considerat que una part dels murs actuals són del segle X, quan es feu la primera consagració, i per tant, preromànics. L'església presenta una sola ***nau*** culminada amb un ***absis*** rectangular no diferenciat en planta. Posteriorment se substituí la coberta per la ***volta de canó***, s'allargà la ***nau*** i es canvià la ubicació de la porta; a l'exterior, al costat de l'accés actual, es veuen les restes de la porta original, amb forma d'arc de ferradura.

Pintures murals de Sant Víctor de Dòrria

L'església conservada és del segle XII i algunes parts són d'un temple anterior. El primer temple és possible que estigués dedicat a Sant Julià, i a partir del segle XI ja trobem Sant Feliu com el sant titular.

Formada per una sola ***nau***, coberta amb ***volta de canó lleugerament apuntada***, i culminada amb un ***absis*** semicircular. El campanar, de torre i amb accés des de l'exterior, s'alça al mur oest; originalment era de ***cadireta***. Cal destacar la porta, amb dos arcs i una ***arquivolta***, i també la ferramenta que decora els batents.

• LLANARS

Església de Sant Esteve de Llanars

L'edifici fou construït al segle XII i posteriorment s'hi afegiren les capelles laterals i la sagristia. L'edifici presenta una sola ***nau***, coberta amb ***volta de canó apuntada***, i culminada amb un ***absis***, descentrat respecte l'eix central. Els murs, tant a l'exterior com a l'interior, presenten diferències en el tipus de pedra utilitzada i en la decoració. La façana té una portada que malgrat ser més eixlorca, recorda la de Sant Cristòfol de Beget: hi podem observar quatre ***mènsules*** que indicaríen la presència d'un cobert per protegir l'entrada en un temps passat. El campanar és de torre quadrada amb coberta piramidal però originalment era de ***cadireta***. Observem també la ferramenta de la porta.

L'element més interessant de l'interior de l'església és el frontal d'altar de fusta, l'únic de la comarca que es conserva en el lloc on va ser creat. Cal destacar-ne el fons estucat, poc freqüent en els frontals romànics. S'hi representa el ***Pantocràtor***, encorclat per l'ametlla mística i els símbols dels evangelistes. Als costats hi podem veure els episodis de la vida de Sant Estevo: l'ordenació com a diacà i la lapidació, i a la dreta, el moment en què és revelat el lloc on va ser enterrat i la localització del sepulcre.

• MOLLÓ

Església de Santa Cecília de Molló

L'església té una sola ***nau***, coberta amb ***volta de canó apuntada***, i un ***absis*** semicircular més estret que la ***nau***, característica típica d'algunes esglésies del Ripollès. Hi podem distingir els elements típics de l'arquitectura ***romànica llombarda***: ***bandes llombardes***, ***arcuacions cegues***, ***fris de dent de serra*** en la portada i en el campanar i també, en menor mesura, a l'interior del temple. La resta dels murs són sobris, llisos i regulars. A cada extrem de la teulada hi ha dos campanars petits que serveixen per anunciar la missa.

Cal destacar el campanar de cinc pisos, elegant, esvelt i curt d'alçada si es contrasta amb les dimensions de l'església, tal com també passa a Sant Cristòfol de Beget. Els campanars d'aquestes dues esglésies presenten similituds artístiques. La portada, tot i no ser tan treballada, recorda la del monestir de Sant Pere de Camprodon. Presenta una composició sòbria en la decoració i elegant en la integració de l'arquitectura i l'escultura; fixem-nos en les figures d'animals monstruosos de la part superior.

• VILALLONGA DE TER

Església de la Pietat de la Roca

Situada al capdamunt d'un conjunt de cases construïdes a l'escarpada roca que dóna nom al nucli. L'església també és anomenada la Mare de Déu de Pelancà perquè es troba al costat de l'antiga fortalesa de la Roca de Pelancà. L'edifici estava integrat dins els murs del castell, del qual no en queda pràcticament cap resta a la vista; té una planta rectangular, coberta amb ***volta de canó***. La façana, amb un ***campanar de cadireta*** a la part superior, fou reallitzada posteriorment.

Veinat de la Roca

Església de Santa Llúcia d'Abella

Es possible que inicialment l'església fos dedicada a Sant Bernabé, però no es pot assegurar. La construcció actual és del segle XII, tot i que al segle XVIII se suprimí l'absis i es modificà la porta d'accés. L'edifici presenta una sola nau rectangular coberta amb ***volta de canó*** lleugerament ***apuntada***. El ***campanar de cadireta*** es troba a la façana, al mur de ponent. Cal destacar la forja d'època romànica de la porta.

Església de Sant Martí de Vilallonga de Ter

L'edifici fou modificat al segle XVIII. L'església original tenia una ***planta basilical*** de tres ***naus*** i la reforma del segle XVIII la convertí en un edifici d'una sola ***nau*** amb capelles laterals. Malgrat tot, podem contemplar l'***absis*** central i una ***absidiola***, parts dels murs laterals i la base d'un campanar. L'absis és decorat amb ***arcuacions cegues*** i un ***fris de dent de serra***.

• ALTRES MONUMENTS ROMÀNICS DE LA VALL DE CAMPRODON:

- Santa Maria de Bolós (Camprodon)
- Santa Maria de Camprodon (Camprodon)
- Sant Bartomeu del Sitjar (Camprodon)
- Castell de Creixenturri (Camprodon)
- Sant Valentí de Salarsa (Camprodon)
- Sant Llorenç de Rocabruna (Camprodon)
- Castell de Rocabruna (Camprodon)
- Sant Andreu de Bestracà (Camprodon)
- Sant Julià de Bestracà (Camprodon)
- Castell de Bestracà (Camprodon)
- Mare de Déu de les Neus (Espinavell)
- Sant Miquel de Setcases (Setcases)
- Santa Maria del Catllar (Vilallonga de Ter)
- Castell del Catllar (Vilallonga de Ter)
- Sant Julià de Tregurà (Vilallonga de Ter)
- La Sala (Vilallonga de Ter)

BAIX RIPOLLÈS

• CAMPDEVÀNOL

Sant Pere d'Aulira

Església consagrada pel bisbe de Vic, sant Bernat Calbó, i reconstruïda al segle XIII sobre un edifici anterior. Consta d'una sola ***nau*** rectangular culminada amb un ***absis*** semicircular. El ***campanar*** és ***de cadireta***. Al segle XVIII s'hi van afegir les dues capelles laterals i l'edifici passà a tenir una ***planta de creu llatina***. Podem observar la diferència en els ***carreus*** utilitzats en l'***absis***, més ben tallats, i els de la resta de la ***nau***, més irregulars, diferència que respon a les diverses etapes constructives.

Sant Pere de Montgrony

L'edifici que conserven fou consagrat el 1138 i mantingué les funcions parroquials fins el segle XVII, quan foren traslladades a la vila de Gombrèn. A partir d'aquest moment solament hi habità un capellà custodi i alguns ermitans. Presenta una sola ***nau*** coronada per un ***absis*** i dues ***absidioles*** en forma de trèvol. A la capçalera hi podem observar la decoració típica del ***romànic llombard*** però en general és una edificació sòbria. El porxo, situat a la façana sud, fou construït lleugerament més tard que l'església. L'interior és cobert amb ***volta de canó*** reforçada per un ***arc toral***.

L'edifici es troba en un pla, just a sobre del santuari de Santa Maria de Montgrony.

Museu del comte Arnau

Museu en el qual podem contemplar diverses peces trobades durant les excavacions del castell de Mataplana, i altres peces relacionades amb el comte Arnau.

Castell de Mataplana

La funció principal del castell era residencial ja que té una situació poc estratègica i sovint és anomenat casal en la documentació. En ell hi vivia la baronia Mataplana. D'aquesta família cal destacar Hug V de Mataplana, trobador i protector de trobadors com Guillem de Berguedà i Ramon Vidal de Besalú. Al segle XIV, hi residí el comte Artau de Pallars, que s'ha identificat erròniament amb la figura mitològica del comte Arnau. Tot indica que el comte Arnau no fou un personatge històric, però el seu mite ha arrelat profundament en aquestes terres: d'ell es diu que no pagava les soldades als seus mossos, que tenia relacions amb monges i pactes amb el dimoni i, que fou condemnat a voltar eternament per aquestes contrades amb el seu cavall en flames.

En un principi el castell estava format per una torre circular que hauria estat enderrocada. A partir del segle XII es construeix un edifici rectangular, que anys més tard es veuré ampliat per un pati emmurallat al voltant del qual es van edificant les diverses estances. Des de la porta, podem veure al fons la torre rectangular, a l'esquerra, la quadra i les cambres, i a la dreta, el forn, el pastador i el magatzem.

Davant del castell hi ha la capella, anomenada Sant Joan de Mataplana. Cal destacar-ne l'***absis***, més estret que la ***nau*** i que sobrepassa lleugerament la forma de semicercle a l'interior, presentant una planta de ferradura.

• LES LLOSSES

Santa Maria de les Llosses

Església ja documentada al segle X com a propietat del monestir de Ripoll i construïda als segles XI i XII; posteriorment fou adscrita al Castell de la Guardia. Presenta una sola ***nau***, coberta amb ***volta de canó*** i culminada amb un ***absis*** semicircular decorat amb ***arcuacions cegues***. Al segle XVI s'afegí el campanar i s'aixecaren les parets per sobre la volta i al segle XIX es construí la sagristia, a més de patir altres modificacions al llarg del temps. Cal destacar la ferramenta de la porta, que presenta algunes elements originals.

• LLAÉS

Sant Bartomeu de Llaés

L'església i la rectoria ocupen el lloc on hi havia l'antic Castell de Llaés. El terratrèmol de 1428 afectà greument l'edifici i al segle XVI hagué de ser reformat profundament. L'església original era d'una sola ***nau*** amb ***volta de canó***. En el mur est, on actualment hi ha la sagristia, hi devia haver l'***absis*** del primer edifici. La porta d'entrada i el campanar de torre són al costat oest.

• OGASSA

Sant Martí d'Ogassa

Església construïda al segle XII sobre un edifici anterior consagrat per l'abat Oliba. Està formada per una sola ***nau*** acabada amb un ***absis*** semicircular. La ***nau*** és coberta amb ***volta de canó*** i l'***absis*** amb ***volta de quadrant d'esfera***. Té dues capelles i una sagristia allegides als laterals i un campanar de torre que originalment era ***de cadireta***. Destaca la manca de decoració i l'ús de dos tipus ***de carreus***: uns, grans i ben tallats, i els altres, petits i més irregulars. És un exemple de l'arquitectura romànica del segle XII.

• RIPOLL

L'Scriptorium

L'exposició "Scriptorium", situada a la Capella de l'antic Hospital de Ripoll, recrea l'ambient del monestir i permet experimentar, virtualment, les sensacions d'un monjo copista.

• SANT JOAN DE LES ABADESSES

Església de Sant Pol

Malgrat ser coneguda amb aquest nom, l'església està dedicada a Sant Joan i Sant Pau. Construïda al segle XII, constava d'una sola ***nau***, amb tres ***absis*** i la torre del campanar; al segle XVIII se li afegiren les ***naus*** laterals i es modificà la façana. Mantingué la funció parroquial fins l'any 1851.